

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja	10—K
pol leta	5—
četrt leta	2:50
posamezna številka po 20 h.	

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
dvakrat . . . 12 „
trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 25. februarja 1916.

Beda med učitelji in penzionisti.

Neverjetno, kaka beda vlada v sedanjem vojnem času med učitelji-penzionisti na Kranjskem! Večina njih je zadolženih, ki s svojimi mesečnimi obremenjenimi prejemki absolutno ne morejo izhajati. Vrhutega si morajo še pretirano drago stanarino plačevati sami, kar je velika krivica. Kredita nikjer nič, cene živilom so bajno visoke — da ne rabimo trpejšega izraza. Zadnji čas je, da se tem siromakom, ki so svoje moči izčrpali v težavnem kulturnem delu, priskoči na pomoč z izdatno denarno podporo! To zahtevata čast in človekoljubje v deželi, kjer se mora vendar še dobi kako usmiljeno srce! — Opozarjamo vse poklicane kroge na uvodni članek, ki smo ga priobčili v 18. številki, ki smo ga priobčili v 18. številki, svojega lista z dne 3. decembra prejšnjega leta! — Položaj, kakršen je sedaj, je absolutno nevarno! Saj so učitelji penzionisti na posled vendarle ljudje, ki rabijo hrane, obleke in stanovanja!

Značilno za položaj teh ubogih ljudi je, da so začele zanje usmiljene duše nabirati — mile darove! Dokaz: V sobotnem »Slovenskem Narodu« (številka 28, stran 5) čitamo med izkazi daril to notico: »Za bedno penzionirano učiteljstvo: Fanica Avsenikova iz Begunj pri Lescah, 12 K, nabrali v gostilni J. Avsenik zavedni Begunjci«.

Dalje že ne morejo več upokojeni kranjski — pionirji kulture!...

Nerazdružljivost kulture in narodnosti.

V časopisu »Frankfurter Zeitung« razpravlja Maks Weber iz Heidelberga o Bismarckovi politiki in nje posledicah za sedanjo vojno ter prihaja do zaključka, da

je bila Bismarckova politika, ki je šla za narodnim zrušenjem Poljakov — izgrešena!

Weber piše med drugim: »Razmerje Nemcev napram zapadno-slovanskim kulturnim narodom se bo moralo zaradi političkih posledic vojne predrugačiti iz temelja in bodo morali biti Nemci tudi sposobni za tako izpremembo. Šele sedaj je dokazano tem narodom, da je nasproti grozeči pretvoritvi v ruske tuje narode zanje le ena sila, ki more združena z njimi samimi garantirati njihovo narodno samostojnost nasproti Rusiji. — Gre torej za to, da se jim da gotovost, da se jim namesto ruskega ni bati nikakega nemškega zatiranja. Naš (nemški) interes dovoljuje in zahteva njihove brezpogojne kulturne samostojnosti na polju smotrnega obmejevanja območij narodnega delovanja po zgolj stvarnih političkih vidikih, in to se pravi: izključujoč narodno samoljubje z naše (nemške) strani. — V kolikor prihajajo vpoštev druga narodnostna vprašanja razen poljskega, so to formalna notranja stvar naših zaveznikov. Seveda je njihova čim hitrejša rešitev odločilne važnosti tudi za našo politiko, ne pa da bi mi smeli kakorsibodi posegati vmes. Aneksijo poljskih ali kakih drugih slovanskih ozemelj bi bil Bismarck gotovo odklonil.«

O politiki Bismarckovi se izraža Weber tako-le:

»Bismarckova politika je imela, sicer ne po njegovih besedah, pač pa po njegovih dejanjih ideal nemške nacionalne države kot predpogoj. Njegova politika napram Poljakom je izražala to. Če pa je pod vtiokom naših novih nalog nastala domneva, da se je »narodnost« v nje kulturnem pomenu zamenjala z državno mislijo, ali da se da zameniti — je to le nesporazumljenje. Vsa kultura je in ostane danes povsem narodno vezana, in sicer vedno bolj, čim »demokracičnejša« postajajo vnana kulturna sredstva po svojem razširjanju in svoji vrsti. Ni pa, da bi država morala biti »nacionalna država« v tem smislu, da bi svoj interes orientirala izključno le po interesih ene same narodnosti, ki je v njej pretežna. Država more služiti kulturnim interesom več narodnosti in to tudi v prav razumevanem interesu narodnosti, ki je v njej v večini. Primerno izpremenjenim nalogam je danes tudi v kulturnem interesu nemške narod-

nosti zahtevati, da se naša država v vedno večji meri posveča tej nalogi.«

Tako Maks Weber!

Globoke brazde režejo sedanji zgodovinski znameniti dogodki tudi v kompleks starih naziranj, stališč, državnih programov in konceptov o nalogah narodne politike. Da se je še pred par leti oglašil kak tak Maks Weber s takimi nazori o nalogi nemške države, posebno pa, da bi se bil drznil izreči tako besedo kritike o Bismarckovi politiki napram Poljstvu, da bi bil grajal prejšnjo politiko kladiiva in nakovala in da je nasvetoval, naj nemška izpremeni svoje stališče napram slovanskim kulturnim narodom: nastal bi bil vihar in križali bi bili zločinca, ali ga vsaj postavili na sramotni oder. Govoreč o nujno potrebnih, čim hitrejši rešitvi drugih slovanskih vprašanj razen poljskega, in naglašujoč, da tu nemška država nima besede, govori Weber na — avstrijsko adresi. In tu naj bi dobro razumeli in izvajali njegov pouk o nalogah države, ki ni nacionalna, ker jo sestavlja več narodnosti. Posebno naj bi si zapomnili, kar pravi o nerazdružljivosti kulture in narodnosti. Kultura je vezana na narodnost. Iz tega izhaja logično: Kdor bi hotel kakemu narodu odvzeti narodnost, mu hoče odvzeti kulturo in s tem odtegniti en del skupni človeški kulturi. Z drugo besedo: raznarodovanje pomenja krčenje sodelujočih sil za kulturni napredek skupnega človeštva!

Da napravimo konec takemu nekulturnemu delu, je predvsem treba zagotoviti svoboden razvoj narodnemu šolstvu — od ljudske do visoke šole! — Tu se naj jačijo v znamenju in ognju svobodnega znanstva sile duha, ki naj merijo svojo jakost, vztrajnost in produktivnost v kulturnem tekmovanju z vsemi kulturnimi narodi! Potem pojdemo vsi avstrijski narodi vzporedno naprej in navzgor, nihče pa ne bo bogatel na škodo drugega in s protežiranjem, ki bi ga užival, v sosedu zbujal čustva preziranj in zapostavljanja!

Kultura in narodnost sta dva nerazdružljiva pojma: vsaki narodnosti je treba dati priliko in sredstva, da se svoji individualnosti primerno in svojim duševnim silam odgovarjajoče ustanovi na svoji zemlji! — Ako in ker narod eksistira, ima pravico do vseh svobod in beneficij ki jih vsebuje zakon, to pa zato, ker ima svoj

polnopravni in neoporečni delež na vseh dolžnostih, ki so obsežene v istem zakonu! Od dolžnosti tudi mi Slovenci nismo izvzeti, torej ne smemo biti niti od pravic! Prva naša pravica kot naroda in ljudi pa je, da se grejemo na solncu svoje kulture!

ZVEZA SLOVENSkih UČITELJEV IN UČITELJIC NA ŠTAJERSKEM.

je storila takoj korake, da nam naj ostane draginjska doklada. — O uspehu te akcije nam pa danes še ni nič znanega.

Vojna.

BRATSTVO.

Bilo je treba morja krvi, bilo je treba morja solza, bilo je treba toli gorja, kolikor ga še bilo ni; kupov mrličev je bilo treba, vzdihov sirot do gluhega neba, bilo je treba silišč požganih, sadežev zemlje vanjo steptanih, oblik grozote doslej neznanih, strasti brezimnih vseh razdivjanih; bilo je treba, česar besno pekló do danes skotilo še ni na zemlji: da iz pekočih, blaznih, krvavih boleti, v veličastvu neslutnem, v vsej prelesti dvigne se bratstvo iz skesane žalosti same —

ko sladka roka ves svet objame!

G.

NEMŠČINA — NOTRANJI URADNI JEZIK.

Praška občina je dobila nalog, da se mora v dopisovanju z vojaškimi oblastmi posluževati le nemškega jezika. — Sedaj čitamo v »Neue Freie Presse«, da je namestnik na Češkem, grof Coudenhove, naslovil na vse državne urade to-le naredbo: »Uradni jezik vseh državnih in policijskih oblasti v notranji službi in v obsevanju z drugimi državnimi oblastmi, uradi in organi je nemški. Ravno sedanje vojne razmere so dokazale neizogibno potrebo, da se je brezpogojno držati te uvedbe, ki je čisto v državnem interesu in je

nja v časopisu: Padli so... med njimi tudi naš Andrej...

Dobrega pevca in goslarja se bo spominjala Postojna, kjer je bil član salonskega orkestra. Dobrega učitelja bodo pogrešali njegovi učenci. Dobrega, nenadomestljivega prijatelja se bomo vedno spominjali mi, njegovi tovariši, znanci, sorodniki.

Ali res nič več?

O, več, še veliko več! Tam ob trdi kraški planoti se vrsti med drugimi tudi Tvoja gomila, ljubi tovariš! Ali trdnjše od kraške skale, ki je ne razbije verolomni sovražnik z vso svojo artiljerijo, trdnjše stokrat je naše zaupanje v bodočnost, da vse ogromne žrtve niso bile zaman — temveč glasan, kričeč pomnik onim, ki nas doslej niso poznali kot narod, ne kot stan, ki mora biti najprej pošteno plačan za svoje pošteno delo, potem naj se mu odpro duri do višjih študij, do ugleda. Kričeč pomnik nam bo tudi Tvoja gomila na Dobrdoški planoti — angel maščevalca z gorečim mečem, branečim nasprotnika naprej: »Do tu in ne dalje ste nas zatirali, do danes ste nas prezirali. Tukaj

LISTEK

Andreju Suhadolniku in drugim.

Velike, težke žrtve zahteva od nas preresna doba. Zvesto se zavedamo svojih dolžnosti, med temi tudi najtežje, da moramo žrtvovati sami sebe in najboljše svoje moči v korist državni skupnosti, v obnovo države moči in stare slave.

Kdo naj verjame drobni notici v časopisu: Padli so slovenski praporščaki: — Med njimi tudi mladenič, poln mladostne navdušenosti in moči, kipeč najčistjših vzorov in najplemenitejših načrtov — vzor učitelja, Andrej Suhadolnik. Niti najbližji sorodniki niso verjeli turobne vesti.

In vedno vendar ni drugače!

Dragi Andrej! Ni se Ti še razcvetelo življenje, ni Ti nudilo niti malo sladkosti, in že si ga moral ostaviti. Laška granata... Komaj si začel premišljati, kam,

kako bi po vojni, ko se Ti je smehljala lažniva fata morgana, že si moral ostaviti tudi lepe misli, blesteče nade, ki so vendar tako po ceni in učitelju največkrat edino plačilo, obenem pa tudi ne zadnja prevara.

Veliko smo pričakovali od Tebe Tvoji prijatelji, znanci, sorodniki, sestre in bratje, onemogli oče. Sedaj nam je ostal za Teboj samo spomin, lep, velik in častiljiv, dragocen in mehak, kakor je bilo Tvoje srce. Ali vendar samo spomin. Nič več?

Dovršivši drugi gimnazijski razred v Ljubljani, je mladenič omahoval v neugodnih razmerah, kaj in kam bi. Doma pri očetu na Jezeru, majhni vasi poleg Preserja, sem ga spoznal in mu začel slikati — prihodnje dobrote učiteljskega stanu. Ni mi verjel. Šola ga je veselila, napredek, naobrazba. Verjel mi je pa njegov oče, in usoda se je odločila Andreju za vselej in z njo neodoljiva prevara, da kdaj dočaka z učiteljstvom boljših časov. Dočakal jih je, toda v vojaški suknji — praporščak, kadet — v kratkem poročnik z mesečno plačo 300 K in pomilovalnim nasmehom

na tiste kronice in krončice, ki jih je dobival na Razdrtem, v Postojni ali v Kranju kot učitelj.

»Samemu sebi se zdim tuj, ko ne vem, kam s tolikim denarjem!« mi je pripovedoval sredi oktobra, ko sva se zadnjič videla v Brestu pri Tomišlju pod Krimom. Delala sva načrte, da se mu vsekako podaljša dopust za 14 dni. Tedaj pa zopet napraviva v večji družbi izlet v sotesko ob Iški daleč gori za črni Krim in celo starcu Krimu na plešo k Turnu. Ostali so samo načrti. Andrej je šel in se ni več vrnil v domači krog, v rodni kraj. Njegovi poslednji načrti so bili tudi poslednja prevara.

»Po podaljšanem dopustu se vrnem h kadru,« tako si je slikal bodočnost, zakaj ni se bil še popolnoma opomogel po zadnji bolezni, ki jo je iztaknil tam na kršnem Doberdobu. »Za božične praznike se še vrnem pozdravit domače in Tebe, potem pa vnovič na fronto po lavorike!«

Poslali so ga res na fronto, pa takoj. Pisal mi je še nekaj vojnopoštinih kart in se hvalil, da ni v nevarnosti. A prekmalu so izostale za vselej. Došla je še posled-

ni nikakor razumeti kot zapostavljanje drugega jezika. Opominjam torej na veljavne predpise v najtočnejše ravnanje in proglasim gospode predstojnike uradov osebno odgovorne za strogo izvajanje teh predpisov. Gospode nadzorovalce prosim, da na svojih inspekcijah rabi jezika na podrejenih okrajnih oblastih posvečajo posebno pažnjo in naj mi vsekdar takoj poročajo o nedostatkih, ki so jih opazili. — Ravnateljstvo državnih železnic v Plznu je izdalo cirkularno naredbo, v kateri nalaga vsemu personalu strogo izvajanje ukaza glede rabe nemškega uradnega jezika. V svoje začudenje je doznalo ravnateljstvo — tako pravi uvodoma omenjena naredba — da se mnogi uslužbenci, ki poznajo službeni nemški jezik, ne pokore ukazu. — Ravnateljstvo svari podrejeno osebje, naj se ne da zavajati od kakih agitacij k nepokorščini do odredb železniškega ministrstva. Kdor se ne bi pokoril, ga zadenejo po uradnih predpisih določene kazni, ali pa bo kaznovan s premeščanjem. Vsak pregrešek morajo predstojniki takoj naznaniti ravnateljstvu.

PREVEČ ŽENSK.

Že začetkom vojne se je ponovno opozarjalo, da je sedanja generacija deklet v veliko večji meri obsojena k žalostnemu samotnemu življenju, nego kdaj prej. Nade deklet do mojitve se zmanjšujejo v Evropi z vsakim dnem vojne vedno bolj. Število žensk bo po vojni daleč presegalo število moških. V tem dejstvu vidi ameriški list »Indianapolis Star« novo nevarnost za evropske narode in proti tej nevarnosti da ga ni nobenega obrambnega sredstva. Ali naj se uvede zopet množično ženstvo? Čeprav je svetovna vojna v mnogih pogledih vrnila prejšnje barbarske razmere davno minulih časov, vendar ni misliti, da bi se evropski moške odločili za množično ženstvo, to tem manje, ker gospodarske razmere ne dopuščajo tega. Problem pa narašča v neizmernost in postane enako težaven za vse evropske države. Že pred vojno je bilo število žensk v Angliji, Nemčiji in Franciji za 2.788.373 večje, nego ono moških. Že sedaj pa je v Angliji sami število moških zaradi dose-danjih vojnih izgub za 2.100.000 manjše, nego ono ženskih. Po vojni bo število žensk za najmanj 10.000.000 presegalo število moških.

KAPITALIZIRANJE HRABROSTNIH SVETINJ.

»Az Est« javlja, da pretresajo mero-dajni ogrski krogi misel, kapitalizirati mesečne prejemke imeteljev hrabrostnih svetinj, če imajo dotični samostojno obrt ali hočejo kupiti zemljišče. V tem slučaju bi se izplačalo imeteljem zlate hrabrostne svetinje 4000 K, imeteljem velike srebrne svetinje 2000 K, imeteljem male srebrne svetinje pa 1300 K. Tudi prejemki invalidov in sirot bi se kapitalizirali.

SRBSKI DIJAŠKI BATALJON PRI SOLUNU.

»Secolo« poroča, da je general Sar-rail v spremstvu srbskega polkovnika Lešnjana pregledal novoosnovane srbske bataljone v taboru Zeitenlith blizu Vardarja. En bataljon je sestavljen iz samih dijakov.

POTOVANJE V VOJNEM OZEMLJU.

Kakor je obče znano, ne sme nihče bodisi v takozvanem ožjem ali širjem vojnem ozemlju potovati brez pravilne potovalne legitimacije. V poslednjem času se mnogokrat dogaja, da nekateri iz lahko-mišljenosti, največkrat pa zato, da si prihranijo pot do oblasti, samolastno po-pravljajo take legitimacije. Opozarjati se

smo stali zato, da niste vi padli, tukaj smo padli zato, da vi stojite! Odkriti bodite, nasprotniki, tlačilci, in priznajte, da za-sluzi slovensko učiteljstvo boljše usodo, nego ste mu jo doslej naklanjali Vi! Naše gomile ob kraški planoti Vam ostanejo zato živ dokaz, živ pomnik, ki se zruši šele tedaj, kadar se zruši kraška skala. Tega pa Lah ne zmore nikoli!

Ali naj tako na večno vpijejo, tulijo ti grobovi? Menim, da ni mogoče! In zato se z lahkim srcem poslavljam s Teboj in s Tvojo gomilo, dragi prijatelj, tovariš, brat — poslavljam zato, da se moja misel toliko pogostejše vrača k Tebi, vrača ob slehrni krivici, ki se godi učiteljstvu!

Kratko je bilo Tvoje življenje, a živel nisi zaman. Tvoja smrt nam je jamstvo boljših dni. Večna ti pamjati!

Ivo Trošt.

mora, da so take legitimacije javne listine in da se njih potvorba kaznuje kakor hudodelstvo goljufije z ječo do enega leta. Resno svarimo občinstvo, naj strogo sluša zadevne predpise ter naj si vsakdo pred potovanjem preskrbi pravilno legiti-macijo. Tudi uporaba legitimacije, ki jo je dobila druga oseba in ravno tako izroči-tev svoje legitimacije drugemu v upora-bo, je strogo kaznjiva. — Poučite ljudstvo, da se izogne strogim kaznim!

VPOKLIC LETNIKOV 1868. IN 1869.

Izdan je razglas, s katerim se sklicu-jejo na dan 21. februarja tisti avstrijski črnovojniki, ki so rojeni leta 1868. in 1869. ter so bili pri pregledovanju spoznani za sposobne za službo z orožjem. Oglasiti se morajo ta dan na c. in kr. dopolnilnem okrajnem poveljstvu, oziroma c. kr. do-mobranskem (deželnostrelskem) dopolnil-nem okrajnem poveljstvu, ki je imenova-no v njihovem črnovojniškem legitimacij-skem listu. Vojaška uprava namerava tudi te črnovojneke za sedaj porabljeni v ozadju in etapnih okrožjih, kakor se to tudi zgodi s črnovojniki, rojenimi v letih 1865., 1866. in 1867., da zavzamejo me-sta mlajših, za službo na fronti sposobnih mož. Zunaj monarhije živeči potrjeni av-strijski črnovojniki bodo potom c. kr. za-stopstev obveščeni, kdaj jim je nastopiti službo.

AVSTRIJSKO - OGRSKA VOJNA RAZ-STAVA NA DUNAJU 1916.

Meseca maja 1916 se otvori na Du-naju na zemljiščih cesarskega vrta v c. kr. pratrju avstrijsko-ogrsko vojna razstava. Razstava stoji pod predsedstvom Njega ekcelence ces. in kr. vojnega ministra Aleksandra barona Krobotina ter zasle-duje patriotične, narodno-gospodarske in vojaško - humanitarne smotre. Vojaška uprava fungira kot glavna razstavljalka, ker ne bo razstavila le raznih vpljenih kosov in trofej, ampak tudi interesantne predmete, ki so z vojno v zvezi. Pokazati se hoče prebivalstvu, kako velikansko de-lo so opravile armade in produktivni sloji v tej vojni. Razen tega, kar razstavi voj-na uprava, bodo na tej razstavi zastopane tudi industrijske stroke, ki so v zvezi z vojno. Ker je razstavni prostor omejen, se more razstave udeležiti le izbran del industrije in obrti. Pisarna odbora za to razstavo se nahaja na Dunaju (I., Kärnt-nerstrasse 38).

OSAMLJENCI NA BOJIŠČU.

Gospodična Mila Radakovičeva v Gradcu, Naglergasse 14, nas prosi, da pri-občimo nastopno: Že dlje mi je pri srcu skrb za osamljence, nahajajoče se na bo-jišču, t. j. za junake, ki nimajo nikogar, s komur bi gojili stik z ožjo domovino, ki bi jih bodril in razveselil z domovinskimi po-zdravom in prijetnim darom. Pri tem člo-vekoljubnem prizadevanju so me doslej blage volje podpirali razni dobrotniki; hvala jim iskrena! In takih zapuščenih bo-ričev je mnogo več, kot se vobče misli. Mnogim izmed njih so starši že dolgo pod zemljo, raznim so svoji med vojno umrli, in ako kateri še živi — marsikatera ma-mica ne zna ali ne more pisati — zaradi uboštva in pomanjkanja ne more svojemu ljubljencu nič poslati. Pa tudi razne tež-koče marsikoga ovirajo, da si pri poslatvi ne bi znal pomagati, zaradi česar poneha takim bojujočim se rojakom vsak stik s svoji in z ožjo domovino. Četudi se če-stokrat javlja tovarištvo v medsebojni lju-bezni in blagodušnosti, ki vzbuja čut ena-kosti in deli tudi poslednje s tovariši — vendar ne more popolnoma vdušiti bolesi in bridkega čuta v onih, ki jim ni dano, da bi bili deležni pozdrava in spomina iz ožje domovine. Niso deležni ojačujoče tolažbe: doma se spominjajo name, priznavajo in so hvaležni za napore in bolesi, požrtvo-valnost in vztrajnost v očigled smrti in pogibelji; doma čutijo srca za vsakega po-sameznika. To pa bi ne smelo biti! Mnoga, premnoga srca so polna hvaležnosti in priznanja napram hrabrim, zvestim boril-cem, in nemalo jih je, ki bi radi osebno žrtvovali v ta plemeniti namen, samo da bi vedeli, kako. V to svrhu nabiram s po-sredovanjem sorodnih in znanih gg. čast-nikov in oseb, ki so jim razmere na bojnem polju znane, imena osamljenih voja-kov, ta imena pa javljam dobrosrčnim darovalcem, ki se zavežejo, njim nazna-njenemu »osamljencu« pošiljati redno ma-la darila: dobro, vzpodbudno besedo, par smodk, nekaj čokolade, časopise, čtivo ali razne malenkosti. Marsikateri teh člove-koljubov, ki je v zahvalo za vposlatev prejel od »prejemnika-osamljenca« dopis-

nico, mi je zatrjeval, da je ne bi dal iz rok za nobeno ceno, tudi ne za zlato. Iz lastne izkušnje vem, kako priznanje in zahvala junakov na bojnem polju, njihovi izrazi za-vestne zmage človeka v bridkih trenutkih vzpodbude in ojačijo ter vez na domačo grudo navezanih s požrtvovalnimi, hrab-rimi vojniki utrde. Sodim, da se s takim delovanjem pospešuje in zbujajo gorak vir sočutja in blagodušnosti med ljudmi, ki so si sicer tuji in se celo nikdar videli niso. Trajen, dobrodejen blagoslov med tako delujočimi sodržavljani ne more izostati. Pred nedavnim sem prejela mnogo imen osamljencev z zatrdilom, kako vzpodbuja-joče vpliva in je potrebno iz ožje domo-vine dohajajoče sočuvstvovanje, ki znači svetli žarek v temnih, bridkih trenutkih, ki podvoji bojno moč junakov in jih utr-juje v zavesti, da so deležni znaka pri-znanja in hvaležnosti onih, kateri s svojo velikodušnostjo povzdigujejo pogum in zavest vojakov. Ljudi dobrega, plemenitega srca, ki jim razmere dopuščajo, da se udeleže tega človekoljubnega dejanja, katero vsebuje po sebi najobilnejši blago-slov, prosim vljudno, da me pri tem pod-pirajo. Naslovi osamljencev v vojni se usno ali pismeno pozvedo pri meni (Gra-dec, Štajersko, Naglergasse 14/I.) Vem, da majhna žrtev časa, denarja in misli mnogo veselja provzroči, vem pa tudi, da lastno sodelovanje mnogo vpliva na ubla-ženje sedanje grozne svetovne vojne. — Slovenski časopisj so presrečno naprošeni, da objavijo te vrstice.

OB KONCU VOJNE.

V svojem predavanju o vojnih invali-dih, vdovah in sirotah je rekel znani ogr-ski politik, tajni svetnik pl. Berseviczy: »Kakor je ogromno široka ta vojna, tako velika je tudi nje grozota in trpljenje. Ka-kor da so se hipoma razpršile vse veličast-ne pridobitve civilizacije in človečanstva! Mednarodno pravo nima več veljave, sa-mo pravo pesti zmaganje. Na vseh koncih in krajih zemlje je človeštvo v mirnih časih bolešno vzkliknilo, če je kaka elemen-tarna nesreča uničila večje število ljudi. Danes pa ravnodušno gledamo na umira-nje tisočeri in tisočeri, da, tako daleč smo prišli, da izgube sovražnika šteje-mo za majhne. Smrt še ni imela take žetve na zemlji. Če bodo nekoč povsod na zemlji priznali in zapisali izgube v tej vojni, te-daj bo statistika lahko izračunala, kakšna je sedanja umrljivost v primeri s prejš-njimi časi. Toda kot gotovo pa velja že danes, da bo človeštvo potrebovalo več desetletij, da bo z rojstvi izpolnilo današ-nje vrzeli. In kaj naj rečemo o grozotah telesnega in dušnega trpljenja, ki ga je provzročila ta vojna? Kakšnim grozovi-tvostim smo se privadili in kako zakrknje-nega srca smo postali tekom te vojne! Tako silno smo se prilagodili vojni, da re-le s težavo mislimo, da je bo nekoč konec. In vendar je bo konec. Hvala Bogu, ne-koč se bo zdijala, in zopet bo mir na zemlji. Pride dan, ko si zmanemo oči po vsem tem, kar smo videli in doživeli, ka-kor po hudih sanjah, in bo vse začelo na-novo gibati in hediti pota stare ljube na-vade pred vojno. — Vse? Ne! Ne bo vse zopet tako, kakor pred vojno. Pride dan poln veselja, ko bodo mnogi sinovi objeli svoje starše, možje svoje žene, očetje svo-je otroke, in ta lepi dan veselega vriska-nja bo najbolj poln bolečine za one, ki so izgubili v tej vojni svoje. Naših padlih junakov nam tudi z njihovo krvjo slavno priborjeni mir ne povrne. Vrnili nam tudi ne bo obžalovanja vrednih žrtev, ki sicer niso izdihale v gromenju topov ali v na-ročju svojih tovarišev, ampak so ranjeni in bolni, sredi pomanjkanja in grenkosti vojnega ujetništva, med tujimi in morda sovražnimi ljudmi, v počasno bolečem in nemem mučeništvu počasi šli v smrt. — Najbolj vesel dan miru ne vrne materi izgubljenega otroka, ne vdovi moža, ne si-rotam očeta in slepcu ne luči oči, niti stare moči in zmožnosti za delo tistemu, ki je šel v boj kot krepak mož in se sedaj iz bojnega meteža vrača kot hromec brez noge ali neozdravljivo bolan. — Na vse te mo-ramo že sedaj misliti, dokler je še vojna, preden pride dan, ko bi oni morali svojo izgubo občutiti z dvojno bolečino. Vse gro-zote vojne ne smejo našega srca tako za-krkniti, da bi ne imeli usmiljenja s temi nesrečniki. Pa sočutje in usmiljenje še ni dovolj, zakaj samo to ne bi moglo posu-šiti niti ene solze, ne bi moglo olajšati niti ene stiske, niti odvzeti ene bolečine. Naše čuvstvo se mora združiti z dejanskim umevanjem. Razumeti moramo bolečine trpečih in znati jim moramo pomagati. Svoje usmiljenje moramo vzgojiti in raz-viti, da naš občutek dozori do dejanja in naše sočutje do pomoči.«

NOVO NEMŠKO VOJNO POSOJILO.

Iz Berlina poročajo: V marcu emitira Nemčija novo vojno posojilo, in sicer v obliki zakladnih nakaznic, ki bodo plač-ljive že po sedmih letih ter bodo donšale 4% obresti. Nakaznice bodo izdane po kurzu 91.

»RDEČI KRIŽ«. SLOVENSKO BERILO SLOVENSKIM JUNAKOM.

»Zentralstelle für Soldatenlektüre« (Z. F. S.) Wien, IX/4 Canisiusgasse 16, prosi za vsakovrstno slovensko berilo našim slovenskim ranjenim in bolnim junakom, raztresenim po raznih bolnišnicah. Pro-simo slavno občinstvo, da se odzove v obilni meri pozivu in pošlje knjige na go-renji naslov direktno ali pa potom bližnje podružnice ali deželne društva »Rde-čega križa«.

VOJNA ŠKODA V GALICIJI.

»Nowa Reforma« poroča, da je gali-ško namestništvo dognalo dosedaj zaradi vojne provzročeno škodo v 1267 vaških občinah in v 110 mestih. Te vasi in mesta pripadejo 59 okrajem. Vsega skupaj je bilo v teh krajih porušeni 64.000 hiš in 113.000 gospodarskih poslopij. Začasno stano-vanje prizadetega prebivalstva so doslej napravili 458 barak in 2500 hiš z eno so-bo, nad 13.000 hiš so pa popravili.

SPOMINSKI LISTI »RDEČEGA KRIŽA«.

Ker se množijo stroški »Rdečega kri-ža« zaradi vsestranske vojne, dohodki pa vedno padajo — je sklenilo osrednje vod-stvo avstrijskega »Rdečega križa« na Du-naju, iskati si nov vir dohodkov. Izdalo je lične, umetniško izdelane takozvane »Spo-minske liste« — enake vrste, v razni ve-likosti v vrednosti, in sicer komad po 2, 10 in 50 K. Izdani so v jezikih vseh naro-dov avstrijske monarhije. V slovenskem, oziroma v nemškem jeziku izdelane »Spo-minske liste« ima v zalogi le pisarna de-želne in ženskega pomožnega društva »Rdečega križa« za Kranjsko v Ljubljani, Strossmayerjeva ulica št. 1 (II. državna gimnazija), I. nadstropje, soba 51. V Ljub-ljani sprejemajo naročila tudi »Katoliška tiskarna«, »Katoliška bukvarna«, Narodna knjigarna; trgovine: Kleimayer in Bam-berg, Kongresni trg; Kollmann, Krisper, Mestni trg; Mathian, Dunajska cesta; Pe-valek, Židovska ulica; Regoršek, Stritar-jeva ulica; Schwentner, Prešernova ulica. — Slovenski »Spominski listi« se lahko naroče pri za to naprošenih uredništvih izvenljubljanskih listov: »Edinosti« v Tr-stu, »Mira« v Celovcu, »Straže« in »Slo-venskega Gospodarja« v Mariboru, kjer leže vzorci. Naročnina po 2, 10 in 50 K se mora založiti takoj pri naročbi. Slovenci, farni občinski uradi, denarni zavodi, dru-štva, sežite po »Spominskih listih«, ki so kras vsakega stanovanja in urada. Poma-gajte, da se pomnože dohodki »Rdečemu križu«, ki toliko žrtvuje za naše ranjene in bolne junake, kateri so polni hvale za njim po »Rdečem križu« storjene usluge na bojnem polju in v zaledju.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Šolsko vodstvo v Lescah na Gorenj-skem 15 K 76 vin.; šolska mladina v Be-gunjah 5 K 52 vin.; darilo šolskih otrok v Trbižah 2 K 75 vin.; šola v Bevkah 19 K 80 vin.; šola v Borovnici 10 K 60 vin.; darilo šolskih otrok v Kranju 19 K 50 vin.; učiteljica Tonica Kračmanova v Št. Le-nartu pri Laškem trgu 2 K; zbirka šole v Javorju 6 K; ravnatelj F. Robič in učitelj Fran Zacherl v Ljutomeru po 5 K = 10 K; ljudska šola na Katinari po voditelju Va-lentiču 7 K 50 vin.; slovenska ljudska šola na Vrdeli 22 K 52 vin.; ljudska šola pri Sv. Vidu 9 K 82 vin.; skupaj 131 K 77 vin. V zadnji štev. izkazanih 39.831 K 20 v. Danes izkazanih 131 K 77 v.

Doslej nabranih 39.962 K 97 v.

Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpolnil dosedanjih izkazov!

V varstvo mladine.

Poveljujoči general namestnega ge-neralnega poveljništva 11. armadnega zbora v Kasslu na Nemškem, general pe-hote pl. Haugwitz, je izdal izredno oster odlok, namenjen mladini od 14. do konča-nega 18. leta starosti, ki je stopil v velja-vo 12. pret. mes. Odlok določa, da taka mladina ne sme posecati kinematografov. Poleg tega se ji prepoveduje nesmotrno pohajanje po krajih, ki jih določi krajevna

policijska oblast. Nadalje se naroča policijskim oblastim, da naj strogo pazijo na to, ali taka mladina kupuje cigarete in jih kadi. Prodaja cigaret in alkoholnih pijač taki mladini je prepovedana in tudi bivanje v gostilnah in kavarnah. Da se prepreči mladini nabava cigaret, se ne smejo nikjer nameščati avtomati za tobak in cigarete. Kdor prekrši to zapoved, se kaznuje z ječo do enega leta, upošteva se olajševalne okoliščine pa v zapor ali denarno globo do 1500 mark. Enake kazni zadenejo tistega, ki bi po svoji lastni krivdi ne pazil na podrejeno si mladino, da bi ne izpolnjevala tega ukaza.

Objavljajoč ta strogi, a potreben ukaz v varstvo mladine, dostavlja »Eđinost«: »Tako torej na Nemškem. Vprašamo le tako minogrede, ali ne bi bil kak podoben ukaz več kot primeren tudi pri nas in še prav posebno v Trstu? Ali ne vidimo tu, kako se mladina obeh spolov, in to ne samo ona od 14. do 18. leta, potika in potepa brez smotra po tržaških ulicah podnevi in ponoči, temveč tudi mladina obojega spola pod 14. letom starosti? Ali ne vidimo skoraj na vsak korak na ulici frkolinov s cigareto v ustih, frkolinov, ki sicer nimajo morda niti koščka polente v želodcu, ki prodajajo skoraj še platno, a cigareta mora biti? Ali ne vidimo v večernih urah raznih javnih lokalov nabito polnih take mladine, o kakršni govori zgoraj omenjeni odlok nemškega generala, mladine obeh spolov, ki ne molijo ravno rožnega venca med seboj? Ali ne vidimo — ne, rajši ne glejmo, ker bi videli preveč! Ali bi potemtakem ne bilo dobro, da bi tudi v Trstu posnemali Kasselskega poveljnika, generala pl. Hargwitzza?«

Mi pa pravimo: Žal, da nima v teh hudih, groznih časih tako pokvarjene mladine samo Kassl in Trst, ampak je nemoralnost in popačenost svoje grozovite mreže razpredla po vseh večjih in — stokrat žal! — tudi po manjših krajih! Kuga demoralizacije se širi. Celu spolne bolezni se pasejo po krvi in mozgu obojega spola! To je pač ena najgroznejših posledic sedanjega viharnega časa! Radikalna in brezobzirna odpomoč je nujno potrebna!

Posebno šola, učitelji in učiteljice imajo najnujnejšo in najsvetejšo nalogo in dolžnost, da z besedo in še bolj z lastnim zgledom dvigajo javno moralno iz propasti ter svetijo kakor luč kreposti in čednosti na čelu zastrupljajočih se javnosti!

Kar je šola gradila s trudom dolga leta, to naj bi bilo sedaj vse uničeno? Ne, to se ne sme zgoditi! Pazite na otroke, oklepajte se jih z ljubeznijo! Groza izpreleta človeka, če pomisli, kako bo bodoče življenje onih, ki se sedaj napajajo s strupom, ki razjeda dušo in telo! Pomislimo, da smo učitelji in učiteljice ljudstva, ljudski učitelji in učiteljice, ki ne smemo v teh strašnih časih pozabiti svojega ljudstva!

Vemo, da vsi, ki so pripadniki našega stanu iz ljubezni do njega in do mladine, branijo sedaj javno moralno in dostojanstvo človečanstva z vsemi dopustnimi sredstvi — tudi z lastnim življenjem, saj je zgled najjačje vzgojno sredstvo! Vendar smatra učiteljsvo za svojo dolžnost, da kaže javno in glasno na to globoko rano, pričakujoč nujne pomoči pri nje zdravljenju!

Novo življenje.

V 3. številki »Zadruga« čitamo pod gorenjim naslovom izboren članek izpod peresa dr. Božiča, ki ga zaradi njegove jedrovitosti in aktualnosti ne smemo prezreti. Na uresničanju tega, o čemer govori dr. Božič, pripade učiteljsvu velika, da, glavna naloga!

Članek se glasi:

Svetovna vojna ima kot gospodarsko posledico tudi učinek, da nas neprosto-voljno navaja k treznemu, varčnemu in preprostemu življenju. Ljudje, ki bi si lahko marsikaj privoščili, tega storiti ne morejo, ker nedostaja blaga. Drugi bi si marsikaj radi privoščili, pa jim manjka denarja. Tretji zopet so taki, ki uvidevajo resnost časa ter si prostovoljno pritr-gajo pri obleki, razkošni hrani itd. ter opuščajo razne razvade iz mirnih časov.

V svetovni vojni se je uničilo mnogo blaga, potrošilo silno mnogo denarja. Res je sicer, da vsaka vojna ustvarja vrednosti; ravno tako je pa tudi resnica, da vsaka vojna več vrednosti uniči, kakor ustvari. Železna industrija, sploh industrije, ki delajo za vojne svrhe, zaslužijo v vojnem času ogromne vsote. — Druge industrije, ki vojnih dobav nimajo, pa so morale zaradi manjkanja sirovin, zaradi nedostajanja delavnih moči in iz raznih drugih vzrokov obrat ustaviti, stroji počivajo v tvornicah in obratu naložen kapital se ne obrestuje, tvorničar z družino, boljši de-

lavci in uradniki, na katerih delo po vojni je tvornica navezana, dobijo v mnogih slučajih plače naprej, obresti od najetih posojil zapadajo itd. Mnogo tvornic je bilo zaradi vojne porušenih, popolnoma opustošenih ali deloma poškodovanih. Celine kmetije, trgi in mesta so izginili s površja zemlje, v obsežnih pokrajinah je videti samo razvaline in poteptano zemljo.

Te uničene vrednosti bo treba po vojni nadomestiti z novimi, kmetiške domove, vasi, trge in mesta bo treba pozidati, zemljo zopet obdelati, porabljene sirovine nabaviti, stroje spraviti v tek itd. Za te namene se bo rabilo milijone in milijone.

Kako jih dobiti? O tem vprašanju si belijo glave državniki vojskujočih držav že precej časa. Že v času vojne je treba misliti na čase po sklepu mira, na potrebe, ki bodo s sklepom mira brezdvomno nastale.

Gotovo je, da bo k ozdravljenju našega gospodarstva mnogo pripomoglo to, kako si bomo uredili naše življenje. S skromnim življenjem, z opuščanjem raznih navad, z omejenjem lišpa, z utesenjem izdatkov zgolj na res potrebne stvari se bo dalo v posameznih gospodarstvih in s tem v celoti jako mnogo doseči. Pridnost, treznost in varčnost, te čednosti so bile do sedaj še vedno edine rešilnice iz slabih gospodarskih razmer. — Priden, trezen, varčen in delaven mož se bo zopet gospodarsko povzdignil, lahko miselni zapraviljivec pa pojde v nič in izgubi še ono, kar je vojna pustila.

Angleški časopis »Daily News« razvija za Angleško program za novo življenje in pravi: »Za ureditev denarnih razmer našega naroda so upoštevati predvsem tri točke: 1. Izdatki za udobnost in potratnost, luksuz, razsipavati vsote, ki bi se jih dalo uporabiti za vojno. 2. Izdatki, ki so v zvezi ne le z finančno lahkomi-selnostjo, ampak z razpršenjem sil, brezpo-membno porabo energije in moči. 3. Izdatki, ki služijo za pokritje razvad, ki škodujejo narodu. — Zadnja točka je najhujša, najrazširjenjša in najnevarnejša. Resnici na ljubo se ne sme utajiti, da je sedaj v vojni silno velika uporaba alkoholnih pijač zločin na narodu. Pijani moški in ženske, kakor se jih mnogokrat na ulici vidi — to je škandal posebne vrste. In vendar srečamo na Angleškem dan na dan pijance obeh spolov. Ako bi se nam posrečilo, pijačevanje popolnoma zatreti, bi na eni strani prihranili milijone, na drugi strani bi se dale mnoge neuporabljene moči koristno uporabiti. Dolžnost najnujnejše vrste je ta, pripraviti k preprostemu življenju vse one ljudi, ki se sedaj vda-jajo potratnost. Teh ljudi ni malo. Ti ljudje naj že vendar enkrat uvidijo, da se nahajamo v vojni. Slabi zgledi bodo v oči. V mestih in po deželah je videti avtomobile zasebnikov, ki se vozijo samo iz udobnosti in za zabavo... Ako hočemo ubrati pot varčnosti, moramo seveda odložiti veliko število družabnih navad in razvad. Ne gre, da se eni žrtvujejo na bojnem polju, medtem ko drugi doma pasejo svoje telo. Nepotrebnosti obilici v obleki in jedi in razsipnosti se mora napraviti enkrat za vselej konec.«

Tem jako umestnim besedam angleškega časopisa, ki veljajo za čas vojne in za čas miru po vojni, imam dodati to-le: Razsipnost in razkošnost sta se vgnezdili tudi v naš narod, in sicer v vse sloje našega naroda od najnižjega do najvišjega. Splošna nezadovoljnost z lastnim stanjem, mržnja proti delu, letanje za udobnimi, brezdelnimi družbami in visokimi plačami, raznovestnost in gizdavost v obleki, nezmernost v jedi in pijači, pohajanje po zabavah, sploh življenje čez mero in čez razmere je spravilo cele sloje, stotine in tisoče v prezadolženost in siromaštvo. Ljudje so videli in vidijo v kulturi le zunanji lišp, lepo obleko, fina jedila, udobno življenje, pozabili so pa in pozabijo, da kultura ne obstoji samo v rafiniranosti uživanja, ampak v omikanosti, srčni izobrazbi, pravil-coljubnosti, treznosti, delavnosti in v stremljenju po izpopolnitvi samega sebe in naroda.

Nočem govoriti proti temu, da bi si ne napravljali življenja lajšega in udobnejšega. Nasprotno je to naša dolžnost. To stremljenje pa mora ostati bolj postranski, ne sme pa postati glavni smoter našega življenja. Glavni smoter našega življenja je in mora ostati ta, da izpolnjujemo svoje dolžnosti kot člani rodovine, naroda, človeške družbe, da izpolnjujemo dolžnosti, ki nam jih nalaga naš poklic, sloj, v katerem živimo, in narod, h kateremu pripadamo. Mnenje, da je človek samo za to ustvarjen in samo za to živi, da se njemu samemu dobro godi, in če pri tem ves svet in vsi drugi poginejo, golo egoistično naziranje o človeškem bitju in poklicu mora, kjer se je ukoreninilo, izginiti.

V gospodarskem oziru ima stremljenje po treznosti in varčnosti celih slojev in narodov velikanski pomen. Trezni in varčni ljudje so podjetni, se gospodarsko okrepijo, ustvarijo sebi in potomcem sigurno in trajno eksistenco. Narod treznih, varčnih in podjetnih ljudi je in bo obenem gospodarsko močan narod, ki nekaj pomeni in ki se ga mora upoštevati.

V združništvu ima stremljenje po treznosti, varčnosti, podjetnosti in pridnosti pomen v tem oziru, da lahko mirno trdimo: Le tam, kjer so te čednosti doma, uspevajo zadruge.

Posebno slovenskemu narodu bi želel, da se v njem te čednosti razširijo. Pijačevanje, ki je razširjeno posebno v vinorodnih krajih, požre vsako leto milijone. Kako bi jih rabili na vseh koncih in krajih, posebno pa v kmetijstvu te milijone! Koliko dobrega bi se lahko z zapravljenim denarjem storilo, kako gospodarstvo povzdignilo, koliko dolgov poplačalo!

Poudarjam: nočem med Slovenci zlotov, nočem potuhnjenec, ne pridigujem popolne abstinence in ne samotarstva, nisem proti udobnosti v stanovanjih, lepi, čedni obleki, čednemu obnašanju. Proti razuzdanosti v občevanju, proti gizdavosti in nečimurnosti, proti pijačevanju in zapravljanju, proti brezdelnosti in parasitstvu naj velja boj vseh dobromislečih in za ljudski in narodni blagor in napredek vnetih ljudi posebno v sedanjem resnem času in v času našega preporeda po vojni!

Malo nas je, vsak je potreben. Z novim življenjem napnimo vse sile, da ohranimo sebe in narod!

Bodočnost človeštva.

Iz predavanja Lidije Gustave Heymannove v ogrskem ženskem komiteju »Svetovne mirovne zveze« v Budimpešti.

Misli in čuvstva ves čas od početka vojne.

Eno leto vojne je poteklo; neizrečno veliko so morale prebiti in pretrpeti žene. — Žene, ki v svetovni zgodovini niso imele ničesar odločevati, so bile vkljub temu takoj pripravljene, lajšati trpljenje in bedo, ki ju je povzročila vojna. — Videti je bilo stare žene, ki so namesto sinov, mlade žene, ki so namesto mož delale in nadomeščale očete. — Vse polje je bilo obdelano od žen. Velika podjetja, ki so doslej odklanjala žensko delo, so mogla le s pomočjo ženskega dela dalje obratovati.

Dokaz svoje sposobnosti so žene do-prinesle, ali niso se mogle pospeti na enostranski nacionalizem. V začetku vojne so bile žene, ki so svoje nedorasle sinove podžigale, da so šli v boj; ki so obžalovale, da nimajo več sinov, da bi jih moge žrtvovati domovini. Toda nasproti tem so bile že takoj v početku vojne žene, ki jim njih blažje čuvstvo ni dovolilo sodelovati na splošnem sovraštvu.

Klic po pomoči!¹

Pod tem naslovom je v zadnji številki »Učit. Tov.« tovariš St. 1 slikal bedo goriškega ljudskega učiteljsstva in penzionistov posebe. Toda tovariši na Goriškem, posebno mi penzionisti na Kranjskem, smo prava Parija med učiteljsvom. Kako strašna beda vlada med nami, o tem je pisal z nami sočuvstvujoče »Slovenski Narod«, priobčivši dne 28. januarja t. l. sledečo notico:

Beda med učitelji-penzionisti.² Neverjetno, kaka beda vlada v sedanjem vojnem času med učitelji-penzionisti na Kranjskem! Večina njih je zadolženih in s svojimi mesečnimi obremenjenimi prejemki absolutno ne morejo izhajati. Vrhutega si morajo še pretirano drago stanarino plačevati s a m i, kar je velika krivica. Kredita nikjer nič, cene živilom pa bajno visoke — da ne rabim trpejšega izraza. Zadnji čas je, da se tem siromakom, ki so svoje moči izčrpali v težavnem kulturnem delu, priskoči na pomoč z izdatno denarno podporo. To zahtevata čast in človekoljubje v deželi!

K tej notici se usojam poslati vam **dodatek**. Najprej bi omenil, da bi se število penzionistov lahko **skrčilo** s tem, da ne bi pošiljali v pokoj oseb, ki so čvrste in čile in predpisanih službenih let še niso dovršile. Kapricam kogarkoli, ki bi predlagal tega in onega tovariša iz žaljenega samoljubja ali iz kakega drugega netehtnega vzroka v penzion, bi se treba z vso energijo postaviti po robu! Če so razni neizprašani, neučiteljski činitelji dobri za učiteljevanje, mislim, da bi se lahko pridržali tudi strokovno izobraženi možje.

Toliko le mimogrede. — Zdaj pa povem, da je stanje penzionistov med učiteljsvom na Kranjskem uprav — **obupno!** Poznam tovariše, ki so v pravem pomenu besede **beračili** za kosce kruha med kmeti. A niso ga dobili **niti za denar!** Poznam tovariša, ki je prosil imovito posestnico, naj mu proti plačilu speče hlebeček kruha, ko bo pekla kruh tudi zase. Odgovor je bil: **»Ne! Bojim se, da nam bo zmanjkalo moka!«** — In tako ne le da ne dobiš kruha, istotako ne zabele, ne cukra, ne sploh drugih živil niti z zlatim denarjem!

In tako navijajo cene celo bornim učiteljem, ki se jim imajo zahvaliti za toliko dobrot! Poznam upokojeno učiteljico, odlično po duhu in srcu. Zaradi nesrečnih okoliščin je prišla ob vse: prodano ji je bilo celo pohištvo itd. Primorana je stanovati pri stranki, ki ji daje meblirano sobo, seveda proti visoki najemnini. Moža ima bolnega na fronti. Dva otročiča zdihujeta z materjo vred lakote in mraza v tesni sobici. Čez nekaj mesecev pa ima pričakovati pomnožek v rodovini. In vendar je hotela brezsrčna lastnica vreči te uboge ljudi na cesto. Sličen slučaj se je dogodil učiteljskemu penzionistu, osi-velemu delavcu na polju narodove prosvete. Za staro, mokrotno, napol podrto stanovanje mora plačevati v borni slovenski vasi letnih 224 K (reci in piši: dvestoštiriindvajset kron!). A ker se je usojal povedati v brk nekaj resnic svojemu o-derškemu gospodarju, mu je, kakor v gornjem slučaju, sredi zime odpovedal stano-

¹ Glej tudi naš današnji uvodnik!

Ured.

vanje! In bogve, koliko je še takih slučajev! Vendar svetujemo vsem takim nesrečnikom, naj se sklicujejo na **cesarski ukaz z dne 29. julija 1914**, po katerem v tem vojnem času nikogar ni smeti vreči na cesto!

Pa koliko bi še lahko pisal o bedi učiteljskih penzionistov na Kranjskem! A za-doščajo naj za danes te vrstice! —

Ni čuda, da je »Narodova« notica obudila sočutje gdč. Fanice Avsenikove iz Begunj pri Lescah, ki je glasom sobotnega »Naroda« nabrala v gostilni J. Avsenik med zavednimi Begunjci 12 K za — »bedno penzionirano učiteljstvo«. Hvala in čast Ti, plemenita slovenska duša! Ni me sram povedati, da sem se zjokal ob čitanju onih vrstic! Vivant sequentes! —

Književnost.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem pozivlja v svoji zadnji okrožnici vse slovensko štajersko učiteljstvo, da po mogočnosti podpira edini naš pedagoški list »Popotnik«, ki izide takoj, ko se oglasi dovoljno število naročnikov. Na nas vseh je tedaj, ako hočemo, da list ne le vzdržimo, ampak tudi skrbimo, da se razvija. Vkljub slabim časom ne smemo pozabiti tudi duševne hrane, ne smemo izgubiti vsega idealizma. — Vsaka šola naj je naročnik, povrhu pa ima učiteljstvo vsake šole vsaj po en izvod naročen in plačan. Sramotno bi bilo, da bi vse slovensko učiteljstvo ne moglo vzdrževati enega pedagoškega glasila!

Srednješolske vesti.

V 8. činovni razred je pomaknjen glavni učitelj na ljubljanskem učiteljsku Alojzij Petsche.

Iz srednješolske službe. Profesor nemške realne gimnazije v Gorici, Herman Kahr, je pridelen za šolsko leto 1915/16 v službovanje višji realki v Ljubljani.

Študijska knjižnica v Gorici. Ena izmed dragocenih zbirk, ki so še ostale v Gorici, je tudi c. kr. študijska knjižnica, ki se nahaja v drugem nadstropju slovenskolaske gimnazije. Knjižnica šteje približno 30.000 knjig, med njimi veliko število rokopisov in dragocenih, redkih del. Granate so že večkrat prebile streho in strop, da pada ob deževnem vremenu voda v curkih v knjižne prostore in je veliko knjig že pokvarila, med njimi mnogo nenadomestljivih. Bati se je, da bo s časom vsa knjižnica, ki je z razbitim stropom in razbitimi okni izpostavljena vsem neizoglednim vremenam — uničena, ako je poklicani faktorji ne rešijo. Njeno vrednost cenijo na več stotisoč kron. Pripominjamo, da je še vedno čas in prilika rešiti knjižnico iz Gorice, na kar opozarjamo tozadevne faktorje!

Sedanji hudi časi nalagajo rodoljubom posebne dolžnosti tudi glede učeče se mladine. Siromašni dijaki potrebujejo bolj kakor kdaj podpore in zlasti naj bi se vsakdo, ki hoče prispevati v dobre namene, spomnil tudi dijaške kuhinje, k jo vzdržuje zaslužno dijaško podporno društvo »Domo vina« v Ljubljani.

Kranjske vesti.

STANISLAV PLEHAN.

Najbolj tragično je, če se mora človek ločiti od življenja, ko se je ravno pripravil in usposobil, da stopi vanje; v srcu upanje, v duši pogum! A hipoma, kakor bi odrezal — vse je končano! Tako je bilo z njim, komaj 21letnim maldenčcem, ki je po dolgi in mučni bolezni dne 2. m. zaspal pri svojih starših v Ljubljani. Stanislav Plehan je bil med najmlajšimi našimi tovariši, saj je komaj končal študije; a uporabiti ni mogel narodu v korist ničesar, kar je živel v njem. Vse je padlo brezplodno v grob! Vedno manj nas je, in še najmlajši gredo od nas! — Blag mu bodi spomin!

— **Iz ljudskošolske službe.** Učiteljski kandidat Fran Logar je nameščen za suplenta v Vipavi. Šolo v Banjaloki vodi začasno definitivna učiteljica Marija Horvat-Nosanova, ker je odšel nadučitelj Rajko Mežan k vojakom. Šolo v Orehoviči vodi začasno definitivna učiteljica Ivana Nagu-Zalokarjeva, ker je odšel nadučitelj Srečko Nagu k vojakom. Za suplentinjo na Vrhniki je nameščena kandidatinja Julijana Spitzjerjeva. — Na mesto obolelega

nadučitelja Valentina Burnika v Metliki je imenovana za suplentinjo Marija Gabrišková, šolsko vodstvo pa je prevzel učitelj Konrad Barle. Za provizorično učiteljico v Srednji vasi v Bohinju je imenovana Frančiška Rihteršičeva. — Kandidatinja Amalija Uršičeva je nameščena za suplentinjo v Gribljah, ker je učitelj Ernest Šušteršič odšel k vojakom. Za provizorično učiteljico v Gornji Sušici je imenovana suplentinja Valerija Jerajeva. — Kandidatinja Ruža Divjakova je pripuščena k brezplačni praksi na šestrazrednici pri D. M. v Polju. — Kandidatka Marija Kreinerjeva je postala suplentinja na petrazrednici v Srednji vasi, kandidatka Ana Hočevarjeva pa v Velikih Laščah. Začasná učiteljica na dvorazrednici na Vačah je postala suplentinja Marija Trametova, kandidatka Irma Groharjeva je postala suplentka na ljudski šoli v Toplicah. — Ker je nadučitelj Viktor Mihelič na dopustu zaradi bolezni, je nameščena pri Devici Mariji v Polju za suplentinjo Štefaniya Novakova. Nadučitelj Dominik Bric je odšel k vojakom, zato je nameščena na Dobrovi za suplentinjo kandidatinja Ernestina Gospodaričeva. V Cerknici je nameščena za suplentinjo kandidatinja Alojzija Modičeva, ker je učitelj Fran Škof odšel k vojakom. Definitivna učiteljica Milena Kavčičeva je prevzela interimistično vodstvo ljudske šole v Mirni peči, ker je odšel nadučitelj Fran Juvanec k vojakom. Suplentinja Kristina Rogarjeva je imenovana za provizorično učiteljico na Dobrovi.

— **»Slovenska šolska Matica«.** Delo poverjenikov gre počasi izpod rok. Dozdaj se jih je odzvalo samo 22, in sic. s Kranjskega 5, s Štajerskega 15, iz Istre 1, iz Trsta 1, z Goriškega pa še nihče. Res je, da so postale vsled vojne tudi za S. Š. M. razmere neugodne, a nekoliko več bi se pa pri dobri volji in stanovski zavednosti že lahko storilo. Kjer je poverjenik mobiliziran, naj prevzame predsednik okrajnega učiteljskega društva ta častni posel, ali pa naj izroči to delo komurkoli v okraju. Ker je veliko učiteljev mobiliziranih, naj stopijo v teh težkih časih naše koleginje na plan ter naj prevzemo agitacijo za S. Š. M. in začno nabirati naročnino. Kjer pa le ni dobiti marljivega poverjenika ali poverjenice, pa pošlje lahko vsak članarino (4 K) naravnost na naslov »Slovenske šolske Matice« v Ljubljano. Torej le hitro na delo!

— **Jubilejska samopomoč.** Dne 2. decembra pret. l. je umrl tovariš Janko Janežič, c. kr. vadniški učitelj v Ljubljani, ki je bil član društva »Jubilejska samopomoč«. Ker je društveni predsednik mobiliziran, sem kot njegov namestnik v smislu § 3. društvenih pravil izplačal zakonitim dedičem 504 krone. Vsled tega pozivljām vse člane, da plača vsak za Janežičev smrtni slučaj v smislu § 4. tekom enega meseca 2 kroni. Hkrati plačaji vsak član v smislu § 5. za leto 1916 v rezervno podporno zalogo 2 kroni članarine. Ker so vsled vojne društveniki neznano kje razkropljeni, zato se to pot ne bodo razpošiljale poštne položnice (čeki), ampak plačaji vsak član 4 K 6 vin. po poštni nakaznici na naslov: »Hranilnica in posojilnica učiteljskega konvikta v Ljubljani«.

Pozor! Dne 28. januarja 1916 je umrl v Št. Vidu pri Grobelnem tovariš Matija Šumer, nadučitelj v pok. Poleg zgoraj navedene vsote je treba tudi za ta smrtni slučaj plačati po poštni nakaznici 2 K 6 v. Poštne položnice se ne bodo razpošiljale. Ljubljana, 1. februarja 1916.

Jakob Dimnik, podpredsednik.

— **Umrla je** dne 22. pret. mes. gospa Ana Rihteršičeva, soproga tovariša Rihteršiča, nadučitelja v Bohinjski Srednji vasi. — Bila je plemenita, dobra slovenska žena in mati, ki ji bodi ohranjen blag spomin! Preostalih naše iskreno sožalje!

— **Umrla je** v Ljubljani v visoki starosti 87 let gospa Pavlina Kaltenecker pl. Riedhorst, rojena Pongratz, vdova nekdanjega deželnega glavarja in finančnega prokuratorja ter mati gospoda dvornega svetnika Oskarja viteza Kalteneckerja, referenta v upravnih in gospodarskih stvarih v dež. šolskem svetu. Plemenita gospa je uživala iskrene simpatije in spoštovanje v vseh krogih. Bodi ji ohranjen blag spomin! — Preostalih naše sožalje!

— **Umrla je** v Ljubljani gospa Ana Götzlova, mati tovarišic Pavle Götzlove in Viktorije Pristovškove ter tašča tovariša Franca Pristovška. Naj počiva v miru blaga žena! Preostalih naše iskreno sožalje!

— **Posebni izkaz božičnih zavittov, ki so došli nabiralnici daril v naravi pri c. kr. deželni vlad v Ljubljani za vojake v vojni.** Izven Ljubljane: Ljudska šola v Sv. Jakobu ob Savi 10 komadov;

zasebna uršulinska deklška šola v Škofji Loki 262 komadov; zasebna uršulinska učit. pripravnica v Škofji Loki 192 komadov; ljudska šola v Železnikih 36 komadov; ljudska šola v Velikih Poljanah 47 komadov; ljudska šola v Predosljah pri Kranju 42 komadov; ljudska šola v Žarju pri Vrhniki 30 komadov; ljudska šola v Dupljah na Gorenjskem 63 komadov; ljudska šola v Selcih 100 komadov; c. kr. rudniška deklška šola v Idriji 577 komadov; neimenovan 2 komada; ljudska šola v Radovljici 120 komadov; ljudska šola v Bukovici pri Škofji Loki 35 komadov; nemška ljudska šola v Lazih pri Novem mestu 16 komadov; deška meščanska šola v Krškem 115 komadov; ljudska šola v Obermösel, Kočevje, 50 komadov; ljudska šola v Spodnjem Logatcu 90 komadov; ljudska šola v Preski pri Medvodah 30 komadov; ljudska šola v Metliki na Dolenjskem 130 komadov; zunanja uršulinska deklška ljudska šola v Škofji Loki 120 komadov; ljudska šola v Podstenju 14 komadov; ljudska šola v Šmartnem pri Kranju 128 komadov; c. kr. rudniška deška ljudska šola v Idriji 327 komadov; ljudska šola v Petrovi vasi pri Črnomlju 24 komadov; ljudska šola v Grahovem 80 komadov; ljudska šola v Mirni na Dolenjskem 105 komadov; ljudska šola v Podragi pri Vipavi 18 komadov; ljudska šola v Srednji vasi pri Kočevju 160 komadov; ljudska šola v Škocijanu pri Mokronogu 120 komadov; ljudska šola v Orehku pri Prestranku 50 komadov; nemška zasebna ljudska šola v Vevčah 60 komadov; ljudska šola v Trbojah 50 komadov; ljudska šola v Gornjih Sušicah pri Novem mestu 50 komadov; ljudska šola v Srednji vasi pri Bohinju 40 komadov; ljudska šola v Št. Vidu nad Ljubljano 182 komadov; ljudska šola v Virči vasi 30 komadov; ljudska šola v Veliki dolini na Dolenjskem 32 komadov; ljudska šola v Ribnici 73 komadov; ljudska šola v Gočah pri Vipavi 34 komadov; ljudska šola v Št. Jerneju na Dolenjskem 22 komadov; ljudska šola v Šembijah pri Knežaku 60 komadov; ljudska šola v Velikih Laščah 20 komadov; ljudska šola v Vremu 40 komadov; ljudska šola v Novem mestu 165 komadov; ljudska šola v Postojni 140 komadov; ljudska šola v Žužemberku 84 komadov; ljudska šola na Rakeku 120 komadov; deška ljudska šola v Škofji Loki 181 komadov; ljudska šola v Stockendorfu pri Črnomlju 27 komadov; ljudska šola v Reichenau, Kočevje, 9 komadov; gospodinjinska šola v Idriji 24 komadov; Cesarja Franca Jožefa jubilejska ljudska šola v Kamni gorici 80 komadov; ljudska šola v Čadrezah pri Beli cerkvi na Dolenjskem 41 komadov; ljudska šola v Kuželju na Kulpi 14 komadov; ljudska šola v Podkrajju pri Postojni 120 komadov; ljudska šola v Blatni Brezovici pri Vrhniki 39 komadov; ljudska šola v Vipavi 136 komadov; ljudska šola v Masernu pri Dolenji vasi, Ribnica, 50 komadov; ljudska šola v Hoheneggu pri Kočevju 16 komadov; ljudska šola v Koprivniku v Bohinju 39 komadov; ljudska šola v Novem Kotu, Kočevje, 14 komadov; ljudska šola na Vinici, Bela Krajina, 30 komadov; ljudska šola v Lichtenbachu, Kočevje, 14 komadov; ljudska šola v Primskovem pri Kranju 100 komadov; ljudska šola v Javorjih pri Škofji Loki 58 komadov; samostanska šola v Mekinjah pri Kamniku 90 komadov; ljudska šola v Sostrem 73 komadov; ljudska šola v Tomišlju 88 komadov; ljudska šola v Trziču 37 komadov; knezoškofijska zasebna gimnazija v Št. Vidu pri Ljubljani 383 komadov; ljudska šola na Ježici 112 komadov; ljudska šola v Mostah pri Ljubljani 210 komadov; ljudska šola v Breznici, Žirovnica, 156 komadov; ljudska šola v Trebnjem pri Novem mestu 133 komadov; ljudska šola v Begunjah pri Cerknici 86 komadov; nemška zasebna ljudska šola v Domžalah 50 komadov; ljudska šola v Šmarji 90 komadov; ljudska šola v Zgornji Šiški 40 komadov; ljudska šola v Jaršah 63 komadov; ljudska šola v Št. Jakobu ob Savi 47 komadov; ljudska šola v Suhorju pri Litiji 80 komadov; ljudska šola v Polhovem gradu 81 komadov; ljudska šola v Dolskem pod Ljubljano 20 komadov; ljudska šola v Krtini pri Dobu 30 komadov; ljudska šola v Rudniku 70 komadov; ljudska šola na Vrhniki 79 komadov; ljudska šola v Iški vasi pri Ljubljani 43 komadov; ljudska šola v Hruševju 24 komadov; ljudska šola v Ihanu pri Domžalah 32 komadov; ljudska šola na Vojskem pri Idriji 25 komadov; ljudska šola v Trziču 93 komadov; ljudska šola na Dobravi 150 komadov; ljudska šola v Kranju 172 komadov; ljudska šola v Dvoru 85 komadov; ljudska šola v Dobrniči 34 komadov; ljudska šola v Krškem 22 komadov. — Iz Ljubljane: Mestna slovenska deklška šola 560 komadov; mestna nemška deklška

šola 620 komadov; mestni licej 520 komadov; nemška zasebna deklška ljudska šola ljublj. šol. kuratorija 510 komadov; c. kr. II. državna gimnazija 383 komadov; c. kr. nemška državna gimnazija 136 komadov; c. kr. učiteljska in učiteljska pripravica 584 komadov; c. kr. državna realka 617 komadov; III. mestna deška ljudska šola 160 komadov; II. mestna deška ljud. šola 295 kom.; nemška mestna deška ljudska šola 110 komadov; c. kr. prva državna gimnazija 783 komadov; deška ljudska šola nemškega šolskega društva 215 komadov; deklška šola Lichtenthurnovega zavoda 588 komadov; nemška zasebna učiteljska pripravljavnica ljubljanskega šolskega kuratorija 60 komadov; IV. mestna deška ljudska šola 173 komadov; zasebni učni zavod Jožefa Christofa 36 komadov; deška in deklška ljudska šola v Šiški 480 komadov; otročji vrtec v Šiški 46 komadov; ljudska šola na Barju 100 komadov; Marijanum 34 komadov; nemška zasebna ljudska šola ljubljanskega šolskega kuratorija v Šiški 78 komadov; I. mestna deška ljudska šola 445 komadov; Marija, Lujza in Viktorija Königsbergerjeve 50 komadov.

— **Zahvala.** Podpisano šolsko vodstvo izraža v imenu šolske mladine najtoplejšo zahvalo za novoletno obdarovanje vsem, ki so karkoli prispevali za krasno razsvetljeno dobesce, posebno zahvalo pa gospodu Dušanu Serncu, inženir in ravnatelj kranjske deželne elektrarne, in njega gospe soprogi za vsestransko podporanje. — Šolsko vodstvo v Lescah.

— **Treba vedno previdnosti.** V neki vasi na Vipavskem bi se te dni zgodila kmalu večja nesreča. Vojaki, ki so bili pred začetkom šolskega leta nastanjeni v ljudski šoli, so pozabili na peči patrone. Te dni je pritisnil mraz, in peč so zakurili. Že med prvo uro se je zaslišal dvakratni strel. Svinčenki sta udarili v nasprotno steno brez nesreče. Seveda so otroci v strahu in joku drveli na prosto. — Preiščite in oddajte torej vse nevarne reči županstvu v roke!

Štajerske vesti.

MATIJA ŠUMER.

Stara korenina je usahnila — naš Matija Šumer, nadučitelj v pokoju v Št. Vidu-Grobelnem, je šel v 72. letu svoje dobe končno k pravemu počitku. Umrl je dne 28. pret. mes. po dolgotrajni in mučni bolezni, visoko čislán, splošno cenjen in spoštovan kulturni delavec! — Iz naših vedno redkejših vrst je stopil mož, ki je s svojo osebnostjo, s svojim idealnim navdušenjem, z vsem svojim žitjem in bitjem označal pristni tip narodnega učitelja. — Njegovo nesebično in plodovito delovanje v šoli in zunaj nje mu zagotavlja v srcih vseh, ki so ga poznali, trajen, zvest spomin! — Bodi mu lahka ljubljena zemlja slovenska!

ALOJZIJ KOŠAR.

Pri Sv. Petru v Gornji Radgoni je umrl tovariš Alojzij Košar, tamkajšnji učitelj. Rojen je bil leta 1855. pri Sv. Ani, učiteljske je dovršil leta 1878., definitivno je bil nameščen leta 1881. — Ves čas učiteljevanja je zvesto in uspešno izpolnjeval svoje stanovske dolžnosti. — Bodi mu ohranjen ljub in trajen spomin!

— **Iz Maribora** nam poročajo: Po mestu se je pojavilo številno slučajev črnih koz in tudi nekaj slučajev otrpenja tilnika. Prvo bolezen so menda zanesli bolni vojaki iz fronte. Oblasti so odredile zaradi tega splošno cepljenje koz, po šolah je celo vsak učenec in vsaka učenka v to primorana. Civilno prebivalstvo se ravno tako pridno poslužuje ugodnosti cepljenja, kakor vojaštvo. Vkljub temu se je pojavilo zopet par slučajev dne 20. pr. meseca, dasi je bilo prej že par dni mir. Med otroki se pojavljajo tudi slučajji škrlatice in daveice, dasi v omejeni meri. Upati je, da se bo vse to kmalu poleglo, zakaj vojaška sanitetna oblast je odredila, da se bo mesto in okolica od zdravstvenih komisij pregledala in necepljenim cepile kože.

— **Iz Celja** nam poročajo: Poročil se je učitelj tukajšnje okoliške šole, tovariš Slavko Gobec, t. č. četovodja pri 87. polku, z gdč. Albino Nendlovo iz Št. Jurja ob Južni železnici. Mlademu, narodnemu paru obilo sreče!

— **V štajerskih šolah** — ljudskih, strokovnih in srednjih — niso imeli dne 27. januarja t. l. pouka, in sicer povodom rojstnega dne nemškega cesarja.

— **Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«.** Društveni odbor naznanja: V letu 1916. sta se pripetila dva

smrtna slučaja, in sicer sta umrla društvena člana Alojzij Košar dne 12. januarja in Emil Neurander dne 27. januarja t. l. — Donesek po 4 K naj se vplača še tekom tega meseca. — Obenem opozarja odbor, da je bilo treba meseca januarja vplačati za rezervni fond in upravne stroške po 3 K.

Goriške vesti.

—g— **Iz Komna** poročajo z dne 31. pret. mes.: Tukaj je umrl gospod Andrej Strekelj v visoki starosti 82 let. Bil je posestnik, dober in pošten mož. Širše naše občinstvo pozna zlasti njegove sinove, ki so: Alojzij Strekelj, vinarski nadzornik v Dalmaciji, Leopold Strekelj, trgovec v Trstu, Albin Strekelj, šolski voditelj in župan v Skocijanu, in Josip Strekelj, šolski voditelj v Komnu. — Pokojni Andrej Strekelj je bil mož stare kraske korenine in je imel svoječasno veliko skrb, da je svoje sinove dobro izšolal, da sedaj v uglednih službah služijo državi in narodu. — Bodi vrlému možu blag spomin, njegovim sinovom pa iskreno sožalje!

—g— **Premeščenje goriških deželnihi uradov.** Goriški deželni odbor je sklenil, da se premeštitva kmetijski in tehniški deželni urad z Dunaja v Ajdovščino.

—g— **Za primorske begunce v Mariboru** so osnovali okrajno-pomožni odbor, ki posluje v poslopju okrajnega glavarstva, drugo nadstropje, vsak ponedeljek, vsako sredo in soboto.

—g— **Oglasila** se je Marica Čižigova, učiteljica v Starem selu pri Kobarižu, ki se nahaja kot interniranka v Italiji v mestu Cuneo. Poroča, da se ji ne godi preslabo.

—g— **Dunaj za Goričane.** Z Dunaja poročajo: Pred kratkim časom je imel vseučiliški docent dr. Traversa, Goričan, v tukajšnji »Uraniji« predavanje o Primorju. Predavanje je bilo jako zanimivo in je bilo tudi jako dobro obiskano, posebno ker je bil izkupiček namenjen južnim beguncem. Nadalje so pričeli tudi nekateri drugi vseučiliški profesorji s ciklom predavanj o jugu naše monarhije. Sicer so predavanja čisto znanstvena, brez vsake druge tendence, a imajo vendar tudi praktične uspehe. Razne gospe in gospodje, očarani pri teh predavanjih od krasote našega lepega Primorja, so se začeli intenzivneje zanimati zanje in za njega prebivalce. Posebno skrb so posvetili onim, ki so morali zaradi vojne zapustiti svoje lepe domove in bežati pred krutim sovražnikom; to so v prvi vrsti Goričani. Osnovali so društvo, ki si je nadelo nalogo, podpirati z denarjem in z drugimi darovi te uboge Goričane. Društvo bo delovalo v okrilju »Pomožnega društva za begunce z juga« in bo pošiljalo le-temu vse darove s pripombo, da se morajo ti darovi razdeliti med Goričane. — Nadalje bo v kratkem črtorjen tu na Dunaju konvikt za dijakbegunce. Kakor čujemo, bo pa le za take italijanske narodnosti. Ne pojmujejo sicer, zakaj naj bi se delalo take izjeme, če je na Dunaju tudi mnogo slovenskih beguncev-dijakov, ki so v enaki meri, če že ne bolj, potrebni takega podpiranja. Upajmo zaradi tega, da bo dotični konvikt odprt tudi slovenskim dijakom. Goriški deželni glavar monsignor dr. Faidutti, ki je glava vsem begunskim odborom, bo gotovo uvidel, da mora biti ta konvikt za obe narodnosti in bo tudi vse potrebno ukrenil v tem smislu.

Istrske vesti.

—i— **Umrl** je v Pulju ravnatelj c. in kr. mornariške ljudske in meščanske šole za dečke, Alojzij Kijatsch.

—i— **Slučaj** ušoda. Primarij deželne bolnišnice v Pulju dr. Antichievich, je težko obolel. Zanimanje zanj je veliko, ker je res izvrsten kirurg. Istočasno pa se je moral podati v Trst iskat leka za svoje težko porušeno zdravje. Josip Stihovič, ravnatelj istrske posojilnice in deželni poslanec. Slučaj je torej nanese, da je svoječasna politiška protikandidata istočasno zadela enaka usoda.

—i— **Prva hrvatska pesem v reškem gledališču.** Na Reki so priredili v tamošnjem gledališču koncert v dobrodelne svrhe, na katerem je med drugimi sodeloval hrvatski operni pevec Marko Vušković. Poleg nekoliko opernih partij je zapel tudi dve hrvatski pesmi, in občinstvo mu je burno aklamiralo. Sedaj se je zgodilo prvikrat, da je hrvatska beseda zazvenela v reškem gledališču, ki je pripravilo slavnemu hrvatskemu umetniku velik triumf. Kakor je res, da je pesem v materinem jeziku zmagovala osvojevalka srca in velika narodna misijonarka, tako

je tudi Vušković v tem času vojne nastopil kot osvovjevalec, ki je na pridobljeni poziciji zasadil svojo zastavo — hrvatske pesmi!

Splošni vestnik.

Okrajne učiteljske konference. Naučno ministrstvo je pooblastilo deželna šolska oblastva, da smejo, če je treba, odpovedati letošnje okrajne učiteljske konference. Dobiti ni primernih prostorov, vse polno učiteljev je v vojni službi.

Zimsko deževje in setve. Milijoni se vprašujejo, kako vpliva letošnja mila zima z obilim dežjem na setve, ki nas imajo v tekočem in prihodnjem letu preskrbeti s kruhom. Predvsem treba poudariti, da je letošnja mila zima jako prav prišla že v tem oziru, da so se mogla opraviti jesenska poljska dela, ki so bila zaradi pomanjkanja vprežne živine in delavnih moči zastala. Drugič je pa mila zima tudi pripomogla, da so se setve dobro obrasle. Nevarnost je le ta, da bi na nezmrzljena tla ne zapadel sneg, ker bi začele setve potem lahko gniti in plesniti. Ako pa pade sneg na zamrznjena tla, to ne škoduje, da je sneg predolgo ne obleži. Obilo dosedanje deževje v suhih ležah ni posebno škodovalo, pač pa se utegne v nizko ležečih ilovnatih tleh zbirati preveč vode ter je nevarnost, da se zemlja »skisa«. Sicer pa odloča uspeh setev v prvi vrsti pomladni (krog sv. Jurija) in poletni (maj in junij) čas.

Razdelitev pribojnikov k dednim pristojbinam. Izšla je izvršilna naredba k cesarski naredbi z dne 30. decembra 1915 o pribojnikih k dednim pristojbinam. Deželna finančna oblast ima vse te pribojke nakazati deželnim fondom, in sicer neposredno vplačane koncem vsakega meseca, v kolikih vplačane pa vsako četrta leta. Kjer je v kakih deželi samo en fond, dobi ta ves pribojek, tako n. pr.: na Goriškem, Kranjskem, Koroškem in v Istri šolski zaklad. Kjer pa ima dežela več zakladov, se razdelijo pribojki v naših deželah po sledečem ključu: na Štajerskem učiteljski pokojninski zaklad 68:5%, deželni ubožni zaklad 31:5%; v Trstu šolski zaklad 45:5%, občinski zaklad tržaške občine (za bolnišnice) 54:5%.

Razgled.

— **Poljski slikar umrl.** V svojem rojstnem mestu Krakovu je umrl v 64. letu znameniti poljski slikar Tadej Ajdukiewicz.

— **Prepovedane igrice.** Češki deželni šolski svet je prepovedal razširjanje otroških igrac »Sokoli« in »Husitska vojska«. To so namreč podobe, ki so jih otroci izrezavali.

— **Naš rojak dr. Fran Žizek,** tajnik v trgovskem ministrstvu in docent za statistiko na vseučilišču dunajskem, je imenovan za profesorja na vseučilišču v Frankfurtu.

— **Dunajski profesor in Ogr.** Dunajski »Fremdenblatt« poroča, da je nedavno v Budimpešti prišlo na univerzi do velikih demonstracij. Študent Rakonicz je prosil profesorja Kmetyja, da naj se izjavi o žaljivih napadih dunajskih vseučiliških profesorjev proti Ogrski. Dunajska profesorja Bernatzik in Törba sta rekla z ozirom na neki državnoopravni članek poslanca Wlassicza, da se čudita, da more mož na odgovornem mestu in bivši ogrski minister pred tujino razglasiti neodvisno in samostojno ogrsko državnost. Prof. Kmety je dijakom ustregel z besedami, da tem izjavam ne pripisuje nobene važnosti. Študentje so končno zaklicali: »Eljen«.

— **Šole za vajece v kraljevini Hrvatski in Slavoniji v šolskem letu 1913/14.** Uradni podatki izkazujejo za šolsko leto 1913/14 v Hrvatski in Slavoniji 54 šol za vajece, ki jih je posećalo 8289 učenec, od katerih še ni bilo starih 15 let 4971 ali 60%, nad 15 let starih pa je bilo 3314 ali 40%; največ jih je bilo med 14. in 16. letom, in sicer 5399 vajecev ali 65:17%. Materni jezik je bil 7120 vajecev hrvatski, 53 slovenski, ostali so pripadali raznim narodnostim. Po svojem poklicu je bilo: 1255 trgovskih vajecev (15:15%), 799 črevljarskih (9:64%), 718 krojačev (8:67%), 700 mizarjev (8:45%), 642 barvarjev (7:75%), 408 zidarjev (4:92%), 383 brivcev (4:62%), 368 pekovi (4:44%) in 307 kovačev (3:70%).

— **Promocija nadvojvode Evgena in generala Borojevića.** Nadvojvoda Evgen je promoviral dne 30. januarja, a general Borojević 1. februarja. Oba je izvolil akademski senat hrvatskega vseučilišča v Zagrebu — kakor že znano — za častna doktorja.

— **Vojaška gimnastika v splitskih šolah.** V srednjih in ljudskih šolah v Splitu je tudi uvedena vojaška gimnastika. Uče profesorji in učitelji gimnastike, pouk se vrši v hrvatskem jeziku; terminologijo je doposlal šolam deželni šolski svet. Delegati armade nadzirajo samo tehnični del pouka.

— **Umrl** je v Zagrebu v 74. letu svoje starosti hrvatski pisatelj Ferdo pl. Becić-Rustenberški, eden izmed veteranov hrvatske književnosti. Mnogi Becićevi romani, med njimi »Kletev nezvestobe«, so se priljubili narodu tako, da so postali pravo ljudsko čtivo. Tudi Becićeve humoristične stvari, med njimi izborna graničarska »Lajtmanska deputacija«, so jako popularne. Hrvatski narod je izgubil v pokojniku zaslužnega in zvestega sina.

— **Čudežna umetna roka.** Na dunajski kliniki je dr. Maks Kohn iz Berlina, ki je izgubil oktobra 1914 levo roko, kazal umetno ameriško Carnesovo roko. Dr. Kohn je umetno roko obračal, prijemal in izpuščal z njo stvari, navzoči nadvojvoda Štefan ni mogel iztrgati papirja iz nje. Predavatelj je odprl z obema rokama dežnik, je odpiral z levico in nosil, štel denar in jedel z njo.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Tovariš F. M. iz L., petdesetletnik, sedaj pod orožjem v L., nam piše: »Prideljen sem enoletnim prostovoljcem in točnem po tridesetih letih še enkrat početne vaje... Upam, da pojde, čeprav čutim, da nosim že stare kosti in mišice. — Čestitam na izbornem uvodniku v 1. let. štev.! To je pravo hladilo našim skelečim ranam in praznim žepom. — Tu je več znanih učiteljev...« Vsem tem tovarišem pošiljamo iskrene pozdrave v trdni nadi, da pravičnejša bodočnost zaceli rane in napolni žepa! Tistim, ki sedaj tvegajo za dom in cesarja v resnici vse, ne bo smela in mogla biti domovina več — trdosrčna mačeha! Ne hlapčevske prošnje, ampak v cesarjevi službi preizkušenih učiteljev mož in mladeničev patriotska dejanja bodo dosegla to, kar hoče zakon in pravica! Živeli, vrli tovariši-vojaki! Ko služite cesarju in domovini, vedite, da obenem zastavljate svoje življenje tudi — bodočnosti svojega stanu! Kdor ima pogum, naj Vas blati sedaj in naj Vam sedaj ponuje mesto kruha — kamen!

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Zahvala.

Vsem prijateljem in znancem, ki so nam na kakršen koli način izkazali svoje sočutje, povodom prerane smrti ljubljene sina, brata, svaka in strica gospoda

Rudolfa Delakorda

učitelja, sedaj c. in kr. četovodjo pri 87. pešpolku izrekamo tem potom najsrčnejšo zahvalo.

Žaluoja rodbina Delakorda.

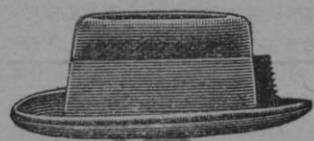
Petrovče, Teharje, Celje, 7. jan. 1916.

Prva gorenjska razpošiljalnica

IVAN SAVNIK

Kranj

172

razpošilja na vse strani sveta najmoderneje in najtrpežnejše klobuke v vseh cenah in oblikah od kron 3.— dalje.

Čevlje za dame in gospe prvovrstne kakovosti prodaja pod konkurenčno ceno.

Za neugajajoče se vrne denar.

Meseca avgusta izide bogato ilustrovani cenik.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani

ima v zalogi naslednje knjige

1. A. Rapè: **Mladini**. I., II., III. zvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.—, s pošto 16 h več.
2. J. Slapšak: **Spisi Mišjčkovega Julčka**. I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII. zvezek. Cena vsakemu teh osmih zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.— s pošto 16 h več.
3. Engelbert Gangl: **Zbrani spisi za mladino**. I., II., III. zvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.—, s pošto 16 h več.
4. Josip Ribičič: **Vsem dobrim**. Cena lično vezani knjigi K 1.—, s pošto 16 h več.
5. Pavel Flerè: **Palnakovi spisi**. I. in II. zvezek, K 1.—.
6. Ivo Trošt: **Moja setev**. I. zvezek.
7. Janko Žirovnik: **Narodne pesmi za šolsko mladino**. I., II. in III. zvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov brez poštnine je 20 h.
8. Emil Adamič: **Slava cesarju Francu Jožefu I.** Spevoigra za šolsko mladino. Cena K 2.—.
9. Besedilo k E. Adamičevi spevoigri. Cena 5 h.
10. Dr. E. Bretl: **Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe?** Cena 20 h.

Ves izkupiček za te knjige je namenjen Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta.

Kupujte te knjige vsi, ki ljubite svoje otroke! Priporočajte jih prijateljem mladine, šole in učiteljstva!

Vse te knjige se naročajo in kupujejo v »Učiteljski tiskarni« in v vsaki knjigotržnici.

Staršem, mladinoľjubom, šolskim vodstvom, krajnim šolskim svetom in cenj. knjižnicam priporoča „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani sledeče

„Mladinske spise“

1. Mišjakovega Julčka zbrani spisi I., II., III., IV., V. in VI. zvezek	à K	1.—
2. A. Rapè: Mladini, I., II., III., IV. in V. zvezek	„	1.—
3. E. Gangl: Zbrani spisi, I., II. in III. zvezek	„	1.—
4. A. Rapè: Dane	„	1.—
5. J. Slapšak: Turki pred Sv. Tilnom	„	1:20
6. Jos. Ribičič: Kraljestvo čebel	„	—80
7. Jos. Ribičič: Vsem dobrim	„	1.—
8. Pav. Flerè: Babica pripoveduje I. in II. zvezek	„	—60
9. Pav. Flerè: F. Palnakovi spisi, I. in II. zvezek	„	1.—
10. Ivo Trošt: Moja setev I. in II. zvezek	„	1.—
11. Janko Žirovnik: Narodne pesmi za mladino, I., II. in III. zvezek	„	—20

Slovenska Šolska Matica

ima v svoji zalogi razen razprodanih „Letopisov“, I., II. in III. zv. — še vse do zdaj izišle knjige ter oddaja stalnim članom tudi prejšnje celotne letnike za navadno letnino 4 K; posamezne prejšnje knjige (snopiče itd.) dobivajo člani in učiteljskišniki za polovico prodajalne cene. Nečlani pa plačajo za posamezne prejšnje knjige določeno prodajalno ceno, ki je razvidna v „Pedagoškem Letopisu“.

Posebej je izdala in založila Slovenska Šolska Matica:

1. A. Őrnivec: Navodilo k I. zvezku „Računice za obče ľjudske šole“. Cena 1 K.
2. Spominski list za ućence in ućenke, ki dobe Odpustnico. Cena 20 vin.
3. Kren-Bajželj: Javen telovadni nastop. Cena 60 vin.
4. Trunk-Dimnik: Staršem šolske mladine. Cena 2 vin.

Letnina za Slovensko Šolsko Matico znaša 4 K in se plaća meseca januarja vsakega leta.

Najboljši pripomoček za priućenje

:: nemškega jezika je ::

Tumlirz „Nemška jezikovna vadnica za nenemške šole“.

Izdaja v 3 zvezkih:

I. zvezek	II. zvezek	III. zvezek
75 strani z 32 podobami, cena vez. K —80	136 strani s 14 podobami, cena vez. K 120	180 strani s 37 podobami, cena vez. K 180

s slovenskim besednjakom

k I. zvezku	k II. zvezku	k III. zvezku
23 strani, cena broš. 20 h	61 strani, cena vez. 40 h	85 strani, cena vez. 50 h.

Sestavil učitelj Andrej Rapè v Ljubljani.

Založil F. Tempsky na Dunaju.

Dobiva se v vseh knjigarnah.

Preizkusni izvodi za vpeljavo šol. vodstvom brezplačno!

Ali ste že član društva „Jubilejska samopomoć“?

Društveniki so lahko učitelji, njihove žene in učiteljice po Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in Koroškem. V društvo se sprejemajo le oni, ki še niso stari nad 45 let.

Pri pristopu v društvo se plaća pristopnina, ki se ravna po starostnih letih in sicer do 25 let 2 K 50 h, od 25 do 30 let 5 K, od 30 do 35 let 10 K, od 35 do 40 let 15 K, od 40 do 45 let 20 K; poleg tega še 2 K za prvi smrtni slučaj, 2 K letnine, 1 K vpisnine, 30 h upravnine in 20 h poštnine.

Letno se plačuje 30 h upravnine in 2 K za rezervni fond, ki je znašal koncem XII. upravne dobe 8052 K 99 h.

Po društvenikovi smrti izplaća načelnistvo takoj zakonitni dedičem tolikokrat po 2 K, kolikor je društvenikov (sedaj 250). Po smrti društvenika plačajo drugi društveniki po 2 K za nadaljni slučaj smrti.

Vsa pojasnila glede pristopa v društvo daje predsednik **IVAN SCHMEIDEK, učitelj v Krtini, p. Dob.**

Umetna knjigoveznica

IVAN JAKOPIĆ LJUBLJANA, Frančevo nabrežje šte. 13

se priporoča slavnemu občinstvu za izdelovanje vsakovrstnih knjigoveških del, cenjenim gosp. trgovcem za izdelovanje vzornih knjig, vzornih kartonov, komisijskih knjig za polovalce po tvorniških cenah in sl. uradom za trpežno in močno vezanje protokolov. — Izvirne platnice za vsakovrstne slovenske knjige, vezanje knjig za bralna društva, čitalnice in knjižnice po nizki ceni. — Tiskanje pogrebnih trakov in društvenih znakov s krasnimi modernimi črkami. — Poštežba točna, delo solidno.

Ali ste že pridobili mladinskemu listu „Zvonček“ novega naročnika?

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

reg. zadr. z omejeno zavezo **Francišćanska ulica šte. 6**

se priporoča slavnim kraj. šolskim svetom in cenj. učiteljstvu v naročilo vseh uradnih šolskih tiskovin po najnovejših vzorcih. V zalogi ima vsakovrstne napise na lepenki, razne mladinske spise, vse poštné tiskovine za šol. uporabo itd. — Priporoča se v natisk uradnih kuvert in pisemskega papirja z napisom in sploh vseh v šol. stroko spadajoćih tiskovin. V zalogi vedno: K. Wider, „MOJE PRVO BERILO“.